

KARL-GUSTAF HILDEBRAND

PROFESSOR EMERITUS KARL-GUSTAF HILDEBRAND har avlidit i en ålder av 93 år. Han tillhörde den generation närmast efter grundläggaren Eli Heckscher som för omkring ett halvsekel sedan gav ämnet ekonomisk historia en fast ställning vid de svenska universiteten. Han utnämndes till preceptor 1951 och blev 1959 den förste professorn i ekonomisk historia vid Uppsala universitet, en tjänst som han upprätthöll till sin pensionering 1977.

Karl-Gustaf fullföljde en akademisk tradition i sin släkt. Fadern, Karl Hildebrand, var historiker och riksdagsman, en av de ledande konservativa ideologerna i sin tid. Farfadern Hans Hildebrand var riksantikvarie och en framstående medeltidshistoriker. Karl-Gustafs farfarsfar, Bror Emil, var också han riksantikvarie. I släkten fanns anknytningar även till järnbruksnäringen.

Karl-Gustaf Hildebrand efterlämnar en rik och varierad vetenskaplig produktion. Jag kan här bara nämna några större verk och går förbi ett antal uppslagsrika och ofta citerade uppsatser.

Huvudtemat var den svenska bergshanteringens historia. Doktorsavhandlingen *Falu stads historia 1641–1687* ventilerades 1946. I det mönsterbildande verket *Fagerstabrukens historia* (1957) svarade Hildebrand

för den volym som behandlar 1600- och 1700-talets brukshistoriska utveckling. Arbetet bygger på ingående arkivstudier och präglas av bredare perspektiv än avhandlingen, som tyngs av sin detaljrikedom. *Fagerstabrukens historia* lade, tillsammans med fortsatta skrifter, grunden till en lång och fruktbarande företagshistorisk forskningstradition vid Uppsala-institutionen.

Tio år efter sin pensionering publicerade han *Svenskt järn. Sexton- och sjuttonhundratals. Exportindustri före industrialismen* (1987), där han med mästarhand tecknar en på en gång översiktlig och detaljskarp bild av järnhanteringen i svensk ekonomi före det industriella genombröttet.

Bland andra större verk märks monografin *Erik Johan Ljungberg och Stora Kopparberg* (1970), en inträngande studie över den företagsledare som runt förra sekelskiftet förvandlade Stora Kopparberg till ett modernt storföretag. Karl-Gustaf Hildebrand intresserade sig även för finanshistoria. En brett upplagd och initierad undersökning av Handelsbanken, *I omvandlingens tjänst: Svenska Handelsbanken 1871–1955*, utkom 1971. Här belyste författaren särskilt förhållandet mellan bank och industri under mellankrigstidens komplicerade förutsättningar.

Karl-Gustaf Hildebrand ledde med framgång ett ambitiöst forskningsprojekt om Swedish Match, dåvarande Svenska Tändsticks Aktieföretaget, under mellankrigstiden. Projektets medarbetare lade fram flera monografier kring olika sidor av den dramatiska företagshistorien, medan det föll på Karl-Gustaf att skriva den mer syntetiserande avslutande volymen, *Expansion, Crisis, Reconstruction. The Swedish Match Company 1917–1939* (1985). Här kartläggs förutsättningarna för Kreugerimperiets enastående expansion, men ännu större vikt läggs vid det mödosamma rekonstruktionsarbete som vidtog efter kraschen 1932.

I en uppsats från 1958, "Några synpunkter på kvinnofrågornas historiska utveckling", framhöll Karl-Gustaf Hildebrand att det under lång tid hade funnits ett synnerligen envetet motstånd, både aktivt och passivt,

mot reformer som förbättrat kvinnornas ställning i samhällslivet. Själv hävdade han att föreningen av manligt och kvinnligt i samma kvalificerade arbetsmiljö var berikande för arbetet. Ekonomisk historia var ett manligt dominerat ämne, men här kunde han skapa öppningar. Hans seminarium upplevdes som en välkomnande miljö för kvinnor. Osedvanligt många kvinnor kunde växa och skapa sig en akademisk framtid i denna omgivning. Det är knappast någon tillfällighet att Uppsalainstitutionen med tiden blev en plats där flera pionjärarbeten kom fram med fokus och nya perspektiv just på mäns och kvinnors olikartade men sammanvävda villkor i den ekonomiska historien.

Karl-Gustaf Hildebrand var inte den forskartyp som finner det nödvändigt att fästa alla sina insikter på pränt. Hans elever berättar gärna om långa och inspirerande samtal i hans arbetsrum. De som hade förmånen att handledas av honom fick träna sitt öra för språkets och tonfallets ny-

anser: att få veta att det man gjort var ”utmärkt” var i själva verket inte alls lyckat; bra var det först när man fick omdömet ”lysande”.

Karl-Gustaf Hildebrand hade humanistens sätt att närma sig den ekonomiska historien. Han stod ganska främmande för de förstärkta inslag av samhällsvetenskaplig teori som kännetecknade ämnet från och med 1970-talet. Hellre skrev han lågmält om den mångskiftande mänskliga innebörden i det ekonomisk-historiska skeendet, liksom om den sammantaget omvälvande betydelsen av en lång rad skenbart obetydliga förändringar. ”Samhällsutvecklingens innehåll kan inte”, skriver han, ”anges genom logiska övningar på handboksrubrikernas grund.” Eller, som det heter i en av hans dikter:

Människan
som vi aldrig skall lära känna.

Ingenting tyder på att Karl-Gustaf Hildebrand såg sin forskargärning som det mest väsentliga i sitt liv. Ändå kom hans insatser som forskare och lärare att sätta tydliga avtryck i ämnet, vilka kommer att vara väl synliga under lång tid än.

I sina dikter öppnar sig Karl-Gustaf Hildebrand på ett helt annat sätt än i sitt vetenskapliga författarskap. Det fanns sidor av det akademiska livet som han reagerade starkt emot. Dit hörde den hyperkritiska inställningen, den som trodde sig kunna genomskåda alla sanningar och sätta sig över mänskliga hänsyn. Som det heter i en av hans mest lästa dikter, Valborgsnatt:

Lär sig att gå
genom floder av hån
för att se allting
utifrån.

Han frågade sig hur det skulle kunna vara möjligt för den som hade kunskap och insikt att

döma strängt och klart
och ändå vara god?

Står inte dödens kalla fläkt
kring den som ser?

Dessa frågor tycks han inte ha kunnat ge ett tillfredsställande svar på inför sig själv. Han var en fånge i den akademiska kultur som han samtidigt distanserade sig ifrån. I sakkunnigutlåtanden kunde han förvandlas till en förintande kritiker av den ofullkomliga forskaren. Dikterna talar å sin sida uttrycksfullt om strävan och ändlös möda, om offrandets hårda glädje, om ett inre landskap av brun och frusen mark, om en värme innestängd av hårda linjer, om den svartbruna ångesten djupt innanför ishöljat, om fångelset som alltid finns där, i alla riktningar.

Men i sin sista diktsamling, *Eld genom allt det svala* (2002), är han fri:

Jag är inte rädd för döden
men för nästan allting annat.
Jag vill inte höra att jag är tapper och ungdomlig,
Jag är fri, jag har inga åsikter,
Jag behöver inte tycka om Lars Ahlin.

Johan Söderberg